MARCVS ANTONIVS DE DOMINIS,

ARCHI-EPISCOPVS SPALATENSIS,

SVÆ PROFECTIONIS CONSILIVM EXPONIT.

UNIVERSITY LIBRARY CAMBRIDGE

EDINBVRGI,
EXCVDEBAT ANDREAS HART,
ANNO DOMINI, 1617.

MARCVS ANTONIVS DE DOMINIS, ARCHIEPISCOPUS SPALATENSIS, SVÆ PROFECTIONIS CONSILIVM EXPONIT.

NE subitus, ac inopinatus, reliquis omnibus, hic meus discessus, mihi tamen diutino, vltra decennium, consilio discussus, exquisitaque deliberatione maturatus, aliquam passim, apud nostros, moueat admirationem: & apud rei ignaros, effectus malos, mea culpa, si sileam, pariat; meæ non præcipitis, sed optimè consideratæ profectionis consilium, opportuna præoccupatione, fuit omnino exponendum.

Præuideo sanè, non defuturos obtrectatores plurimos, qui ex hac mea profectione, maledicendi, meque calumniis de more impetendi, sint ansam arrepturi: id tamen, coram Deo fateor, me non nimium angit, solicitatque: Mihi enim, cum PAVLO, pro minimo est vt ab hominibus judicer. Sim stultus propter CHRISTVM, sim ignobilis, cædar colaphis, maledicar, persecutiones patiar, blasphemer, purgamentum Mundi, & peripsema, imo

UNIVERSITY LIBRARY CAMBRIDGE

& anathema fiam, dummodo Christo Domino satisfaciam, & fratribus meis in Christi Ministerio prosim, debeo penitus contemnere. Nam gloria nostra est, testimonium conscientiæ nostræ: quod in simplicitate cordis, & sinceritate Dei: & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei, locum mutem. Meum profecto est exhibere me ipsum, sicut Dei ministrum, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in laboribus, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam: Non enim me, neque mea quæro, sed quæ sunt Iesu Christi. Angit me potius, ac solicitat, si obtrectationibus, & calumniis obviam non prodiero, facile futurum, vt, non exiguus fortasse, bonæ ædificationis fructus, in piis multorum animis, quem ex meis consiliis capere possint, impediatur: multique, loco ædificationis, ex injustis, quas audituri sint, calumniis, meorum consiliorum ignari, in scandalum aliquod, mei caussa, imprudentes prolabantur. His ego vt consulam potissimum, professionis meæ consilia aperio, eaque reddo omnibus manifesta.

Meam hanc, in loci mutatione, Divinam esse vocationem, non humanam, nullo modo aut possum, aut debeo ambigere. Scio non omni Spiritui facile esse credendum, sed probandos esse spiritus, si ex Deo sint, vt præclare monet, dilect[illegible] Discipulus Ioannes: In his ego probationibus, præter frequentem integri, vt dixi, decennii, quem à Christo didici ad Patrem luminum, accessum, illud mihi (in quo Deum, & meam conscientiam, testes advoco) est certissimum, ad meas aures nullas vnquam hominis vllius, cujuscunque generis suasiones, perveniisse: invitatores nullos vnquam habui, nullos suasores, nullius penitus in hoc sum vnquam usus consiliis, cum nemine mortalium rem contuli. Sed neque ex libris. Romanæ doctrinæ adversantibus, me mea consilia hausisse, quis suspicetur: Deum enim testor, me ab illis libris, quos Romana diligentia proscripsit, vehementer abhorruisse. Quos profecto, si vllus alius Romanæ Curiæ addictus Prælatus, est detestatus, ego sanè, vanis à puero conceptis terroribus, detestatus sum supra modum. Quanquam ne puerulus quidem jam sum, cui sexagenario propemodum, absque rationum momentis,

mentis, perſuadeat quiſque, quod libuerit. Animi mei ego impetus & cogitationes, aliis regulis non ſum vnquam moderatus, niſi iis, quas toti Eccleſiæ ſanctæ, Sanctus Spiritus, in ſacris præſcripſit literis, quarumque ductu, Orthodoxi ſancti Patres, in Eccleſia Catholica celeberrimi, & quos illa ſemper eſt plurimum venerata, fideles Chriſti inſtruxerunt. Qui tandem ſoli Sancti Patres, præter internas Spiritus Sancti motiones, conſilii hujus mei, ampliſſimi fuerunt autores. Cur ergo ſpiritus nequam opus ſuſpicer? A qua me illud præterea ſuſpicione liberat, quod coram Deo, qui corda & renes ſcrutatur, me, in mea deliberatione, ſciam nunquam mentem ad humana & temporalia conſilia direxiſſe. Non ad dignitates Eccleſiaſticas, quæ meam decere videbantur conditionem: Iam enim eram Epiſcopus, nec infimus, ſed in patria Provincia ſupremus: Spalatenſis nimirum, hoc eſt alias Salonitanus Archiepiſcopus, duorum Regnorum, Dalmatiæ, & Croatiæ, Primas: tantæ in noſtris Provinciis & Eccleſiis exiſtimationis, quantæ (nec erubeſcam verum fateri) quivis alius. Quod ſi etiam Romanæ mihi dignitates arriſiſſent, ad eas quoque mihi aditus ſemper patuit ſatis amplus. Mores tamen Romanæ Curiæ, mihi nihil probati, vt illam perpetuo abhorrerem, effecerunt. Et nihilominus P[illegible]les, in gravioribus etiam publicis negotiis, mea uſa eſt opera, apud Cæſarem, & Archiduces. Brevia Pontificia, literæ Cæſareæ, & Archiducales, quas penes me ſervo, rem ſatis teſtantur. Non exigua quoque mea, apud Sereniſſimam Remp. Venetam merita, illius mihi, quæ naturalis meus Princeps eſt, gratiam paratam exhibuerunt. Vnde melioris fortunæ beneficium mihi ſperare licuit, & expectare, ſi majoris amplitudinis aviditas me tenuiſſet. Non ad commoda temporalia, quæ mihi ſanè tanta ſuppetebant, quanta moderato animo, qualem me ſemper habuiſſe, Divinæ gratiæ tribuo, ſatis ſuperque fuerunt. In hac verò mea loci mutatione, & dignitatum, & opum detrimenta, amplector lubens, quia ut dixi, non quæ mea, ſed quæ IESV CHRISTI ſunt, quæro. Non igitur humana vlla conſilia, non effrænis ulla affectio, non neceſſitas temporalis, non eventus, non caſus ullus acerbus, qui tranſverſos homines ſolet agere, me ut diſcederem

discederem compulerunt: Sed quid illud fuerit, sine suco & fallaciis, dicam ingenuè.

Ego sane à puero, in sacris studiis, juxta doctrinam communem Scholasticorum, & juxta placita Romanæ sedis, in Societate IESV, majori ex parte, sum enutritus. Pro quibus mihi Romanis propriis placitis, autoritate potius quam ratione, cum vera intellectus captivitate, impressis, atque penitus in animum infixis, mori etiam fui diu paratissimus. Piaculum enim ducebam, circa illa, vel minimam admittere mentis, & cogitationum, nedum assertionis, ambiguitatem: religioneque communi obstrictus, si vel cogitatio adversus illa interdum obreperet, aut sacra lectio dubium suggereret: vim mihi ipsi, vt fit in rebus fidei, semper inferendam putavi: & alio mentem, cogitationemque divertebam: ne adversus fidei certa mihi putata dogmata, (pro talibus enim nobis pueris venduntur) vel leve dubium admitterem. Fateor igniculos me perpetuò interni spiritus sensisse: quibus tamen resistebam: acquiescere verò nunquam plenè potui, neque vehementi suspicione, quæ me perpetuo, postquam in sacris Theologiæ studiis adolevi, anxium habuit, penitus me liberare. Quam mihi suspicionem augebat, tam exacta, tamque rigorosa, & domestica, & Romana diligentia, qua caveri oculatissime perspiciebam, ne libri Romanæ doctrinæ contrarii, à quoquam nostrum teneantur, vel perlegantur. Vulgo enim eos merito prohiberi censebam: ne vulgares homines, judicio, & discretione destituti, falsitatis imbibendæ periculis exponantur: Quod vero studiosis, & optimè erga Catholicam fidem affectis, & sana doctrina pollentibus, penitus auferrentur, suspicione rem non carere, vt ratio merito dictat, semper sum arbitratus. Cum præsertim, etiam post peracta plenè Theologica studia: post assumptos gradus in Theologia: post promotionem etiam ad Episcopatus, copiam nobis talium librorum fieri, nullo modo, Romana Curia patiatur. Crescebat suspicio, quod magistri ipsi & professores, in tractandis publicè, sive voce, sive scripto, controversiis: omnino velint fidem sibi adhiberi: adversariorum dicta, & sententias, illas esse, quas

quas ipſi referunt: auditoribus verò nullo pacto, excommunicationis injecto terrore, vt legant ipſa adverſariorum ſcripta, permittatur: In quibus abſcondendis, ſupprimendis, perdendis, adeo laboratur, vt hoc ipſo latere aliquid in illis liceat ſuſpicari, cui convellendo, doctrina noſtra non ſufficiat.

Fovebam, à primis mei Clericatus annis, in me innatum pene deſiderium, videndæ vnionis omnium Chriſti Eccleſiarum: ſeparationem Occidentis ab Oriente, in rebus fidei: Auſtri ab Aquilone, æquo animo ferre nunquam poteram: cupiebam anxiè tot, tantorumque ſchiſmatum cauſſam agnoſcere: ac perſpicere, num poſſet aliqua excogitari via, omnes Chriſti Eccleſias, ad veram antiquam vnionem, componendi: idque videndi ardebam deſiderio. Dolore interno animi ex tot diſſidiis, inter Chriſtianæ Religionis profeſſores: ex odiis acerrimis inter nobiliſſimas Eccleſias inflammatis: ex tunica Chriſti fœdè ſciſſa, & lacerata, concepto, excruciabar. Qui me dolor, & nimia triſtitia, mirum in modum conficiebat: & in dies magis conficit.

Ad regimen tandem Eccleſiæ ſum, jam ante viginti annos, promotus, & factus Epiſcopus SEGNIENSIS, meis Patribus Ieſuitis id ſatis ægrè ferentibus: quem nimirum, non otioſum, non Societati ipſorum inutilem, & agnoſcebant, & experibantur (quod ipſum quoque non plurimi facio, humana enim omnis exiſtimatio, vt debet, à me contemnitur, niſi illa ad divina obſequia aliquid valeat) me, inquam, vtilem experiebantur: in medio enim ipſo probationis tempore me adoleſcentem adhuc, ad humaniores literas, in publicis Gymnaſiis Veronæ profitendas, adhibuerunt. Antequam presbyter fierem, in Mathematicarum Diſciplinarum Cathedra publica, me Patavii, non ſine magno Auditorum concurſu, collocarunt. Brixiæ me Rhetorices primum: deinde Logices, Philoſophiæque, in Scholis publicis, conſtituerunt profeſſorem. In Templis verò, diebus feſtis, vt ſacras haberem conciones, non raro voluerunt. Privata quoque, & non levia, mihi negotia peragenda, ſæpius injunxerunt: In reliquiſque Societatis miniſteriis, me impigrum ſocium ſemper habuerunt. Quidni ergo meam, ad Epiſcopatum prove-

ctionem, ægrè ferrent? Quæ mihi fuit prima occasio ex subtilibus, &, vt ita dicam, aëreis, Scholasticorum disputationibus, ad terram descendendi, & studia ipsa, in actum practicum, curæ spiritualis animarum, & Ecclesiæ, reducendi. Et quoniam proprium jam meum munus Episcopale concionandi agnoscebam, Sermonarios, Quadragesimaliumque libros, de more, arripui evoluendos: Sed illi mihi brevi nauseam, stomachumque moverunt. Vidi enim, & facile, turpem Scripturarum abusum, dum ad sensus vanos, inutiles, ac impertinentes, imo etiam pernicioſos, detorquentur: Vidi exempla aut falsa aut conficta, aut saltem apocrypha & ridicula proponi: Vidi miserabiliter populum deludi, inventaque Avaritiæ & Ambitionis, pro sanctis fidei dogmatibus, non sine superstitionibus, obtrudi, & inculcari, exhorruique: ac inde, omissis turbidis rivulis, ad sanctorum Patrum fontes, mihi omnino statui accedendum, quorum lectione pro concionibus, & sacrorum canonum meditatione, pro regimine, cœpi delectari.

Hinc novæ mihi cujusdam lucis radii identidem, nolenti adhuc & repugnanti, illuxerunt. Observabam hinc in theoricis dicta Patrum, valde communi doctrinæ, qua imbutus in Scholis fueram, in multis adversantia, & ea vel prætermissa à meis magistris, vel non fideliter adducta, vel non sufficienter, aut etiam perperam explicata animadvertebam: inde Ecclesiasticæ Disciplinæ, regiminisque spiritualis nostrorum temporum normam, & praxim, plurimum à veteri dissidentem, non sine admiratione, intuebar. Vnde meæ jam dictæ suspiciones, non levibus sunt auctæ incrementis: neque nos satis bona fide, doctrinam, & negotia Christi, ac Sanctæ Ecclesiæ tractare, quodammodo eminus, perspiciebam, qui ingeniosis potius humanæ speculationis, & Philosophicis ratiocinationibus, quàm Divinæ scripturæ exactius discussæ, & explicatæ, dictis (cujus summa apud nos ignoratio) nostram instruimus Theologiam.

Ab Episcopatu, ad Archiepiscopatum sum evectus. Ea mihi nova & vrgentior occasio suborta, studia mea innovandi, ac in iis ferventius, & exactius, laborandi. Vbi enim Suffraganeorum

rum meæ Provinciæ Episcoporum molestiæ: sed multo magis Romanæ Curiæ nimia potentia, jura mea Metropolitica perturbantis, me pulsare cœperunt, omnium Ecclesiasticorum graduum, potestatum, munerum, officiorum, & dignitatum, ac præsertim Papatus, mihi fuit radix indaganda, penitusque cognoscenda. Accessit paulò post Venetum Interdictum: Romani libelli, nos Venetæ totius ditionis Episcopos, vt pecudes, rudes, imperitos, & malæ conscientiæ homines, deprimere, vexare, ac proscindere non destiterunt. Hinc ad nostras perficiendas defensiones, veritatemque in ipsa caussa Veneta cognoscendam, novi & ardentioris studii, mihi novæ sunt datæ occasiones. Sacri antiqui Canones, Concilia orthodoxa, Patrum disciplina, Ecclesiastica prisca consuetudo, fuerunt mihi etiam atque etiam pervolutanda. Quid plura? Inveni pleniſſimè in his solis, quicquid quærebam, & multo amplius etiam quam quærebam. Iam verò, apertioribus oculis, facile fuit observare, doctrinam illarum Ecclesiarum, quas plurimas Roma sibi excitat adversarias, & à nobis acriter reprehenduntur, à nostrisque Theologis impugnantur, à vera prisca Ecclesiæ puræ doctrina, vel nihil, vel parum admodum aberrare: eamque, non quod re vera hæretica sit, aut falsa: sed quia sensui, corruptisque Curiæ Romanæ moribus, ipsiusque humanis consiliis & inventis, jam plenè factæ temporalis, adversatur: Romæ, & apud nos, horreri potius & repelli, quam legitime impugnari. Vidi jam apertissime, penitusque perspexi, Romæ, absque vllo legitimo fundamento, imo per summam vim, innumeros fidei articulos novos quotidie cudi, & nobis obtrudi: in iis, quæ, non modo ad fidem Divinam nihil pertinent, sed etiam manifestam in se continent falsitatem. Quos neque à quoquam discuti, neque in debitam Ecclesiæ consultationem venire, illa patitur: sed ad necem illos persequitur, qui vel mutire contra illos audeant. Consilia sacra jamdiu ipsa compressit, ac proinde sanctæ Christi Ecclesiæ oculos eruit, vt, Samsonis instar, cœca reddita, viribusque propriis destituta, captiva, viliſque effecta, infœlix gemat. Fuit aliquando articulus fidei, Vniversalem Ecclesiam per totum Mun-

dum diffusam, esse Ecclesiam illam Christi Catholicam, cui Christus ipse perpetuam promisit assistentiam: quam PAVLVS columnam vocat, & firmamentum veritatis: Nunc articulum hunc fidei, nostri Romani contraxerunt: vt jam Catholica Ecclesia, ipsa Romana Curia intelligatur, atque in ea sola, imo in solo Papa, totum Christi Spiritum residere, firma fide credendum proponatur: Et quicquid in honorem Vniversalis Christi Ecclesiæ, olim dictum sit, id totum ad solam Curiam Romanam, per summam vim, & injuriam Ecclesiæ, pertrahatur, & ad fidei articulos Romæ reducãtur plurima, quorum nullam à Christo habuimus vnquam institutionem: quibusque insuper animæ fidelium miserabiliter decipiuntur: ac consequenter cæci, simul cum suis cæcis ductoribus, in barathrum perditionis ruunt, & præcipitantur. Atque hæc, inter cætera, jamdiu me summa afficiunt molestia, doloremque in animo meo excitant incredibilem.

Innumerabiles verò has Romanæ Curiæ novitates, perniciosissimosque errores, quibus & clades animarum exercetur, & Disciplinæ Ecclesiasticæ vigor frangitur, & fidei propagatio, ac perpurgatio, impeditur, & scandala innumera in Ecclesiam invehuntur, & pax civilis Christianorum turbatur, bellaque inter ipsos cientur, & Regna subvertuntur, & schismata horrenda fiunt Ecclesiarum, & mala gravissima oriuntur (quæ omnia jam exactius observavi) nunc singillatim commemorare prætermitto: quia hæc omnia in meo opere de Republica Ecclesiastica plenè persequor: quod jamdiu præparatum habeo, statimque illud typis dabo, & calcographo, qui mihi in hoc itinere primus in Germania commodus occurrerit, imprimendum consignabo. Decem ego libris, totum hoc de Republica Ecclesiastica opus complector. In quorum primo, formam hujus Reipub. inquiro, statuoque Ecclesiam sub CHRISTO, ad perfectissimam Monarchiam pertinere: in terris tamen Christi Ministros, à Monarchia terrena alienissimos, ipsa Christi institutione, Aristocraticè, non sine aliqua Democratiæ admixtione Ecclesiam ipsam gubernare: & consequenter PETRI Primatum, seu Papatum, ostendo, cum Euangelio, & Christi institutione, plurimum pugnare.

In

In ſecundo, Eccleſiaſticæ Reip. Rectores, & Miniſtros conſidero: quinam ſint, & quomodo ſanctis Apoſtolis detur ſucceſſio, & quæ ſit Epiſcoporum inſtitutio, & quomodo differant à Preſbyteris, & qui ſint Miniſtri inferiores, & quid Sacer ordo in hac Repub. efficiat. In tertio, explico Hierarchiam, quæ inter Epiſcopos, & hujus Reipub. Rectores, invenitur: doceoque, jure Divino, inter Epiſcopos, nullam eſſe prælationem, nullam ſubjectionem, ſed ſolo jure Eccleſiaſtico locorum gradus, inter Epiſcopos, diſtingui: & conſequenter ago de Epiſcoporum electione, confirmatione, conſecratione, ſeu ordinatione: de Metropolitanorum, & Primatum ac Patriarcharum juribus. In quarto, Romanæ Eccleſiæ diſcutio privilegia: oſtendoque, eam neque in ſe, neque in ſuo Epiſcopo, neque in ſuo Clero, vllam habuiſſe à Chriſto, ſupra cæteras, præeminentiam: ſed ſi quam habuit, vel habet, eam ex humanis præſidiis ipſam accepiſſe. In quinto, propriam Eccleſiæ poteſtatem indagandam ſuſcipio, ac probo, eam eſſe merè ſpiritualem: juriſdictionemque omnem ab Eccleſia procul rejicio, & conſequenter de Sacramentorum vi, & operatione, diſſero, pariter de Cenſuris. In ſexto, Laicam poteſtatem cum Eccleſiaſtica comparo, vt pateat inter Eccleſiaſticam, & temporalem Rempub. diſtinctio: Principeſque temporales Chriſtianos, multa poſſe in Eccleſia doceo, Eccleſiam verò nihil poſſe in temporalibus, maximè erga Reges. Ago itaque de Chriſti Regno temporali, de poteſtate Laica, vnde ſit, & quam late pateat, de immunitatibus Eccleſiarum & Eccleſiaſticorum, de Inveſtituris, de Sicula Monarchia: & ſimilibus. In ſeptimo, internam Reip. Eccleſiaſticæ per fidem directionem, contemplor, regulamque veram fidei inquiro, & ita diſputo de Verbo DEI, de Eccleſiæ & Papæ in hoc autoritate, de Conciliis, de Hæreſi, de Schiſmate, & ſimilibus. In octavo, externum Eccleſiæ regimen per leges, Canones & judicia, conſidero. Ago itaque de obligatione Canonum, de diſpenſatione, de præceptis jejuniorum, precum, & ſimilibus. In nono, ad temporalia bona Eccleſiæ accedo, pluribuſque explico, quam parca eſſe debeat miniſtrorum Eccleſiæ ſuſtentatio, vnde illa accipiatur, & quo-

modo bona Eccleſiæ adminiſtrentur. Ago itaque de decimis, de beneficiis, de dominio in bona Eccleſiæ, de uſu, & abuſu redituum Eccleſiaſticorum, de penſionibus, & commendis, & de Clericorum teſtamentis. In decimo & ultimo, libertatem Eccleſiaſticam explicandam ſuſcipio, vt videamus, quomodo hæc Reſpub. libera ſit, & conſequenter ago de privilegiis, & privilegiatis: de abuſu privilegiorum: de exemptionibus, & exemptis: de Monachorum ſubjectione, & ſimilibus. Hic fuit meorum ſtudiorum fructus. Dum enim occaſionibus jam dictis, ſacra BIBLIA, Patres orthodoxos, ſacratiſſimos Canones, Conciliorum volumina, avide legebam, apertis jam oculis, zelo veritatis, & mihi ipſi & aliis explicandæ, incenſus, non potui non ſcribere quæ obſervabam. Atque hæc mea multiplex ſcriptio, opus peperit quod recenſeo. Vidi itaque, planeque perſpexi, nos in noſtris Eccleſiis, ſive doctrinam, ſive diſciplinam ſpectes, à recto tramite plurimum deviare.

Quid ergo facerem amplius, in medio nationis pravæ atque perverſæ? Si meam Eccleſiam regere, ut par erat, juxta veterem Catholicæ Eccleſiæ diſciplinam: ſi doctrinam veram Catholicam, & docere, & exercere voluiſſem, graviſſimas in caput meum procellas Romanas, fœdiſſimaſque tempeſtates, acceleraſſem: contra quem jam diu odium conceptum Romæ fovebatur, quæ meos in ſcribendo adverſus ipſius ſenſa, labores, jam ſuboluerat, nam & per Nuntium Apoſtolicum, Venetiis commorantem, non ſemel monitus hac de re, & correptus fui. Satius ergo fuit pennas columbæ aſſumere, & avolare, elongari, fugereque ad ſolitudines, vbi expectare poſſim eum qui ſalvum me faciat à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate: quàm me cœcum voluntarium, cum cœcis, in interitum, cœcos ducere. Quid ſunt jam Epiſcopi ſub Romano Potentatu? In temporalibus quidem, vbi opima ſunt ſacerdotia, & dignitate eminent ſæculari, Magnates ſunt, conſpicui ſunt, Principes ſunt, ſed Epiſcopi, niſi æquivoce, nequaquam ſunt. Reliquorum verò Epiſcoporum, Epiſcopalis adminiſtratio tota periit: regimen enim omnium Eccleſiarum, totum eſt Romam redactum: ipſi verò Epiſcopi,

Episcopi, sunt Domini Papæ vix Vicarii, & administri, viles, contemptibiles, oppressi, conculcati, subjecti miserabiliter, non soli Papæ, sed Cardinalibus, totque Congregationibus contra illos Romæ institutis, Legatis à Latere, Nuntiis Apostolicis, Inquisitoribus, Visitatoribus, ac demum Regularium innumeris ordinibus, eorumque fratribus, qui jam, suis Apostolicis privilegiis, non æquantur modo Episcopis, sed eos etiam superant, impediuntque in regendo, ac eorum absorbent potestatem. Ecclesia, sub Romano Pontifice, non est amplius Ecclesia, sed Respub. quædam humana, sub Papæ Monarchia tota temporali: Vinea est, ad solum Noe inebriandum: Grex est, quem Pastor emungat ad sanguinem, tondeat, imo radat, imo excoriet, & macet. Cur igitur non fugiam, ne mala ista videam amplius, neve etiam eorum sim cooperator, & particeps? Canem me Christvs in suo grege posuit, mutus esse amplius non debeo, sicut muti sunt omnes Episcopi sub Romano: qui hinc spe allecti, inde metu territi, silent, potiusque assentando, simul cum Duce, ad præcipitium properant. Quoniam verò Obsequium amicos, Veritas odium parit, cum Veritatem deserere neque possim, neque debeam, odium propinquum mihi omnino fugiendum fuit, odiique effectus jam ordinarii, venena, & pugiones, fuerunt evitandi. Eo enim nostris temporibus redacta res est, vt Ecclesiasticæ controversiæ, non Theologis amplius, non Consiliis, sed tortoribus, sed carnificibus, sed sicariis, sed sanguinariis, sed paricidis, defendendæ Romæ, aut Roma, committantur.

Hęc mihi, etsi fugam semper suaserint vehementissime, nihilominus tamen, ancillam quoque Agar, cum suo Ismaele, mihi molestam, diu sum expertus, fateor: carnem videlicet adversus spiritum sępius audivi, his vocibus insurgentem: Quo tandem perges? Dignitatem sub Romano Pontifice satis amplam, & commoda non contemnenda, cum spe, si vis, aliorum, es assecutus. Hæc jam possides, hæc cèrta sunt: quid alibi futurum sit, nescis. Itane & patriam, & cognatos, & affines, & amicos deseris, ad eos nunquam amplius rediturus? Cur te innumeris

numeris aliis Episcopis sapientiorem facis? Illi omnes ferunt omnia, tolerant omnia, excusant omnia: cur tu quoque non fers, non toleras, non excusas? Tune solus ex innumerabilibus sapis, & alii omnes desipiunt? An nescis te statim, non absque ingentibus conviciis, Romæ primum, deinde passim, Hæretici turpi infamia notatum iri? Hæc & similia, mea mihi Agar, subinde in aures insusurrabat, non sine interno gravi inter ipsam, ac meum internum spiritum, victamque jam conscientiam, conflictu: Sed Divinus Spiritus vehementiori impulsu, tandem me vlterius moras nectere non permisit: ac veluti Abramum, voce illa efficaci, ad se vocavit, dicens: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui: & veni in terram, quam monstrabo tibi, fecitque vt celeberrimum illud Sapientum dictum, SEQVERE DEVM, re ipsa exequerer: quemadmodum illud ipsum, juxta sancti Ambrosii, libro 1. de Abraham, cap. 2. considerationem, optimus Abram, facto prævenit. Quod ipsius factum, mihi admirabili quadam ratione animos addidit, & robur: dum cerno, Deum promptæ Abrami obedientiæ, illud in primis remunerationis contulisse: vt ab eo dedecus atque infamiam longe propulsarit: Saræ enim vxoris pulcherrimæ pudicitiam, in manibus Tyranni periclitantem, à contumelia liberavit. Sed & Ambrosius me hinc plurimum consolatur, dum ait: Itaque quoniam propter Deum Abram contempsit omnia, recipit à Deo multiplicata omnia: Sed primam Deus pudicitiæ tribuit remunerationem, quam gratam sciebat conjugi. Illud quoque præclare idem addit Ambrosius: Quod is qui Deum sequitur, tutus semper est: ideoque Deum, inquit, præferre debemus omnibus: nec patriæ contuitu, nec parentum, filiorumque gratiâ, nec vxoris contemplatione, revocari debemus, ab executione præceptorum cœlestium, quia Deus nobis omnia illa largitur, & potens est servare quæ donat. Hæc me quoque plurimum confidere faciunt, fore vt in primam meæ, etsi tardioris sequelæ, remunerationem, Deus famæ, existimationique meæ, ante omnia consultum esse velit: ne illa, cujuscunque tandem formæ sit, & pulchritudinis, in manibus quoque Barbaro-

barorum, dedecus vllum patiatur: sed illæsa, ac incontaminata, ad aliorum præsertim ædificationem, & scandali evitationem, conservetur. Qua ego confidentia animatus, vocationeque permotus, ac periculis monitus, fugam hanc arripui jam promptissime.

Charitas tamen CHRISTI super omnia vrget me. Vilis essem & abjecti animi, si ad quietem solam fugerem, vt postposito legitimo certamine, otio alicubi torpeam, & marcescam. De CHRISTI caussa agitur: ea me ad se vocat. Audio vocem illam, in auribus mihi perpetuo intonantem: CLAMA: monentemq, quo clamor meus nõ cum illorum clamoribus conjunctus, quorum non sunt incurvata genua ante Baal, melius exaudiatur: vt super montem excelsum ascendam, ad evangelizandum Syon. Eam vocem sequor, in tutum aliquem locum ascendo, vbi veritas ipsa Catholica, liberum jam extulerit caput: vnde pro muneris mei debito, eandem veritatem, quantum in me est, pandam: schismatumque extinguendorum, & vnitatis Ecclesiasticæ resarciendæ, vias aperiam, & demonstrem. Clamores meos brevi audiet Ecclesia: loquar ad cor HIERVSALEM: & advocabo eam. Nec enim muneri meo deesse possum: Episcopus sum in Ecclesia CHRISTI: Episcopo porro cuique ita tradita est Ecclesia sua particularis, vt tamen noverit, Ecclesiam quoque Vniversalem, vbi opus sit, sibi esse à Christo commendatam, Nobis omnibus Episcopus à Paulo dicitur: Attendite vobis, & vniverso gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI, quam acquisivit sanguine suo. Eleutherii nomine, antiquissimi Pontificis Romani, ad Episcopos illa verba circumferuntur: Hujus rei gratia, Vniversalis vobis, à CHRISTO IESV, commissa est Ecclesia, vt pro omnibus laboretis: & cunctis opem ferre non negligatis. Et CYPRIANVS, Epistola 13. libri III. se pariter cum Stephano Episcopo Romano, gubernandæ Ecclesiæ libram tenere, asserit, illudque addit: Copiosum corpus est Sacerdotum, concordiæ mutuæ glutine, atque vnitatis vinculo copulatum: Vt si quis ex collegio nostro hæresim facere, & gregem CHRISTI lacerare, & vastare tentaverit,

subveniant

ſubveniant cæteri. Sic facto ipſo CYPRIANVS idem Eccleſiis laborantibus, extra Africam quoque conſtitutis, imo vel ipſi Romanæ, non ſemel occurrit: vt in meo opere de Repub. Eccleſiaſtica, lib. II. & III. pluribus explico. Ita Polycarpus, Irenæus, Oſius Cordubenſis, Athanaſius, Baſilius, duo Euſebii, Sameſatenus & Vercellenſis, Lucifer Carallitanus, Hilarius Pictavienſis, Theophilus & Cyrillus Alexandrini, Aurelius Carthaginenſis, & plurimi alii, Eccleſiæ Vniverſalis neceſſitatibus, ex proprio ipſorum Epiſcopali officio, vt ſubvenirent, plurimum laborarunt: relictaque interim, ac bene inſtructa, & commendata propria Eccleſia: ad alias afflictas & laborantes, ſe, propria autoritate, contulerunt. A meo itaque munere alienum non eſt, imo mei muneris maxime eſt proprium, vt Romanæ Curiæ, ſectam ſeparatam facienti, & gregem Chriſti laceranti, & vaſtanti, pro mea virili, vt monet CYPRIANVS, non acceſſu quidem ad eam, quia tutus non eſt, ſed receſſu corporali ab ea, ſubveniam. Meam equidem Eccleſiam SPALATENSEM retinuiſſem libentiſſime: ſicut Oſius, Baſilius, Euſebii, Hilarii, & alii à me modo nominati, ſuas retinuerunt, & ad eas, peracto publico Vniverſalis Eccleſiæ negotio, ſunt reverſi: ſed quia illa ſub Papæ jugo, cum reliquis, gemit: qui Reformationem odit, & fugit, totiſque ſuis, & Principum ei adhærentium viribus, eam impedit: habetque in eos qui Reformationi inſiſtunt, vitæ & necis poteſtatem, nullumque vivum eſſe patitur: propterea neceſſario mihi fuit ipſa mea Eccleſia penitus deſerenda: vt ipſe, diſruptis his quoque vinculis, jam penitus factus liber, promptior ſim ad veritatis præconium celebrandum: tutiuſque poſſim ruinas ſanctæ Eccleſiæ, quas à Romana Curia patitur, deplorare.

Tremenda quidem eſt Regis terreni Majeſtas, qui, vt Tertullianus loquitur, poſt Deum ſecundus eſt, & ſolo Deo minor, & ſuper quem, vt ait Optatus Milevitanus, non eſt niſi ſolus Deus, propterea, cum aliquando Rex David, de adulterio, & homicidio, eſſet objurgandus, non ſummus Pontifex, non alius aut Sacerdos, aut Levita, non quiſpiam aut amicus, aut familiaris, id muneris auſus eſt aſſumere: ſed Deus ipſe, ſuos proprios ac peculiares ad hoc adhibuit

adhibuit nuncios: Nathanque Prophetam ad Regem increpandum deſtinavit. Cum Romano verò Pontifice, vniverſam Eccleſiam nunc maxime turbante, ſcandalizante, expilante, opprimente, agere non eſt Prophetarum: non eſt expectandum, vt Deus ad hoc ſingulares excitet Prophetas, & deſtinet nuncios peculiares. Non eſt noſtri Romani Papæ, non eſt tanta Majeſtas, vt terrere debeat: ficta eſt illa temporalis & faſtuoſa Majeſtas, vſurpata eſt, nulla eſt: frater noſter ille eſt, collega eſt, & coëpiſcopus nobiſcum, ac in opere & labore comminiſter. Frater verò qui adjuvatur à fratre, vt eſt in Proverbiis Salomonis. quaſi Civitas firma. Quid ſtertimus? quid dormimus? Frater perit, & ſecum Eccleſias in perditionem trahit: Et nos ipſius fratres contemnimus, nec occurrimus? Taceant omnes, quieſcant omnes, contemnant omnes: Ego catellus profecto omnium minimus, qualicunque latratu, excitabo ſaltem fortaſſe acres moloſſos dormientes, à Papatu mira arte ſopitos, qui lupum arceant, & ovile Chriſti, vt par eſt, pro ſuo munere tueantur. Non meis vtar vocibus, in bonis canibus expergefaciendis: vtar Dei vocibus: clamores ſanctorum Patrum, ac Conciliorum, ſanctæque Catholicæ Eccleſiæ, ingeminabo. Decem de Republica Eccliſiaſtica, quos, vt monui, ſtatim edam libris, illud maximè conor, vt Romani errores detegantur: veritas & ſanitas Catholicæ & doctrinæ, & diſciplinæ, aperiatur: Eccleſiæ plurimæ, à noſtra Romana abjectæ, & repudiatæ, in Catholico ſenſu retineantur: Vnionis omnium Chriſti Eccleſiarũ via, nutu, & digito, ſi non demonſtretur, ſaltem indicetur: ſi quo modo fieri poſſit, vt vnum dicamus omnes, vnum ſentiamus. & ſchiſmata comprimantur: Principibuſque Chriſtianis anſa eripiatur, oppreſſionem inter ſe meditandi: & ſub obtentu Religionis, ac fidei publicam populi Chriſtiani pacem, & tranquillitatem, bellis importunis, ac vere impiis, perturbandi. Sed potius eo vires ſuas dirigant, vt Eccleſiæ Chriſti, ſub jugo tyrannorum vere infidelium gementes, in libertatem priſtinam vindicentur.

Profectionem hanc meam, ſive etiam ex Babylone exitum, aut fugam omni ſchiſmatis ſuſpicione carere volo. Fugio enim errores, fugio abuſus, fugio ne particeps ſim delictorum ejus, & de

 plagis

plagis ejus accipiam: A charitate tamen quam debeo Ecclesiæ sanctæ Catholicæ, singulisque eidem communicantibus, me nunquam separo: sed quantum in me est, cum omnibus quandiu in essentialibus nostræ fidei articulis, & Symbolis, antiquæ Christi Ecclesiæ convenimus, perpetuo communicare sum paratus: si tamen novos articulos, sive sacræ Scripturæ aperte contrarios, sive à Symbolis prædictis alienos, iisq; repugnantes, simul omnes detestemur, & abominemur: Alios vero in se indifferentes, in Ecclesia nunquam sufficienter discussos, stabilitos, & definitos, pro articulis fidei, nisi prius ad plenum definiantur, aut jam sufficienter definiti esse ostendantur, nequaquam admittamus: Sed neq; eos vt hæreticos, nisi prius ab Ecclesia sufficienter condemnatos esse nobis constiterit, aut condemnentur, condemnemus. Relinquatur itaque, in indifferentibus, libera cuicunque Ecclesiæ facultas opinandi & operandi, & unaquæque abundet in sensu suo, donec ipsa Ecclesia, Spiritu Christi instructa, & recta, controversiis finem imponat, verasque paleas separet à veris granis.

Interim verò celeberrimum celeberrimi dictum teneamus Cypriani, quo in Concilio Carthaginensi usus est: Neminem, inquit, judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrûm Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore, ad obsequendi necessitatem collegas suos adegit: Quando habeat omnis Episcopus, pro licentia libertatis, & potestatis suæ, arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum judicare: sed expectemus vniversi judicium Domini nostri Iesv Christi, qui vnus, & solus, habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi. A Romana itaque, imo ab vniversa ferme Ecclesia, circa Baptismum hæreticorum, tunc Cyprianvs dissentiebat, & propria firmatus opinione, Stephanum Romanum sibi acriter in hoc resistentem, cæterosque fere omnes, in aperto errore versari existimabat: nihilominus tamen vinculum inter ipsos vnionis, & charitatis Ecclesiasticæ, abrumpi nunquam est passus, ne schisma, quod est pestis perniciosa Ecclesiarum, inter eos exsurgeret. Atque in hoc plurima

plurima cum ſua laude, Stephani non omnino diſcretum zelum, Cyprianus ſuperavit. Dum enim Stephanus ſuis excommunicationibus in malum ſchiſmatis ruebat, Cyprianus ſua patientia & charitate, eximiaque prudentia, ſeparationem evitavit. Et in hoc Cyprianum ſæpe S. Auguſtinus plurimum laudavit, propoſuitque actiones Cypriani, tanquam formam, regulam, & exemplar toti Eccleſiæ, ad imitandum.

Ac inter cætera, dum factum Cypriani, & cum Stephano certamen, conſiderat Auguſtinus, in ſuo quinto de Baptiſmo contra Donatiſtas libro, cap. xxv. ait: Vicit tamen Pax Chriſti in cordibus eorum, vt in tali diſcrepatione, nullum inter eos malum ſchiſmatis oreretur. Illud itaque Cyprianus tanquam certum habebat, Stephanum vehementer errare, dum hæreticos ad Catholicam revertentes, abſque novo baptiſmo reciperet: Et nihilominus maluit, non modo cum ipſo Stephano, ab eo longe diverſa ſentiente, & operante: ſed etiam cum illis, quos impuros omnino cenſebat, communicare, ex eo tantum, quod illi à Stephano in communionem reciperentur, quàm ſchiſmate Eccleſiam ſcindere. Et hoc S. Auguſtinus Donatiſtis exemplum ad imitandum proponit, proponit & nobis.

Imitemur itaque, Pater Beatiſſime, voſque Patres, fratreſque & collegæ ſanctiſſimi, Cyprianum: Auguſtino obſequamur: vt ante omnia, ſchiſmata auferantur: Cyprianus enim, vt obſervat Auguſtinus, ſanctis charitatis viſceribus largiſſime præditus, in vnitate eis manendum putavit, qui diverſa ſentirent. Sentiamus & nos inter nos diverſa, quouſq; plene definiantur, quæ plene nondum ſunt definita: ſed interim tamen in vnitate maneamus. Nam etſi aliquid aliter ſapitis, vt monet Apoſtolus, & hoc vobis Deus revelabit Nolite majora quam ſunt, ſchiſmata efficere: Cavete & vos, ne cum Stephano, excommunicationibus importunis, charitatem abrumpere tentetis: ne hujuſmodi diſcrepationibus, ullum inter nos, quod præcavebat ſanctus Auguſtinus, malum ſchiſmatis oriatur. Pacem & charitatem omnibus Chriſti Eccleſiis, per eſſentialia fidei Symbola Chriſtum profitentibus, reſtituite. Longe gravius in Eccleſia malum eſſe ſchiſma, quam hæreſim, pro certo habetote.

habetote. Communionem vestram, quavis opinionibus, pulsis tamen falsitatibus, promptam omnibus exhibete. Veritatis disquisitionem, legitimis & consuetis Ecclesiæ sanctæ modis, libere faciendam, relinquite. Sic enim, Christi gratia opitulante, qui se sincere quærentibus denegare non solet, brevi futurum spero, vt plena pax & concordia, adeoque necessaria sanctarum Ecclesiarum vnio, consequatur: vt idem sapiamus, & in eadem permaneamus regula. Accendamus inter nos faces, non odii, nec simultatum, sed Religiosæ Catholicæque institutionis: Lucerna pedibus nostris sit Verbum Dei: Sanctorum antecessorum nostrorum, qui singulare in Ecclesia Christi lumen fuerunt, premamus vestigia: Luce veritatis Evangelicæ, absque firma obstinatione, tenebras errorum & falsitatum disiiciamus: A novitatibus quæ antiquam sanctæ Ecclesiæ doctrinam, & disciplinam, pene extinxerunt, recedamus, vt Ecclesia CHRISTI in terris vnica sit, concordiæ perfectæ glutine copulata: In qua omnes vnanimes, vno ore, honorificemus DEVM, & Patrem DOMINI nostri IESV CHRISTI, AMEN.

Datum VENETIIS, *die* XX. *Septembris*, 1616.